

Carsten Jensens tale ved Erik Kromanns afskedsreception

Taler

Carsten Jensen
Forfatter og journalist

Dato

1. november 2020

Sted

Marstal

Det er nemt at tænke på museer som noget statisk. Bygningerne ligger, hvor de nu engang ligger. Fortiden er fortiden og flytter sig ikke. Hvad søger vi, når vi går på museum? Genkendelighed. Rødder måske, og rødder går som bekendt ingen steder. Måske søger vi ligefrem et sted at høre til. Viden om, hvem vi er, og hvad der har skabt os. Verden forandrer sig hele tiden. Museer er en modvægt.

Eller er de nu alle sammen også det? Er Marstal Søfartsmuseum overhovedet et museum i den traditionelle forstand, en bygning med fast adresse? Der sker jo noget mærkeligt, når vi begynder at tale om museet og dets leder gennem 40 år, Erik Kromann. Leder, direktør? Øh, come on!

Det er jo klart, at Erik ikke er nogen af delene. Han er hverken direktør, overinspektør eller noget andet i den stil. Erik er Danmarks eneste museums-skipper. Han sidder ikke på sit kontor. Han står på broen. Museet har ikke ansatte, det har en besætning. Besætningen møder ikke på arbejde, de tørner til. De bliver ikke ansat, de påmønstrer. Erik træder ikke tilbage, han afmønstrer. Erik efterlader ikke museet i god stand, han har bare gjort det søklart.

Marstal har ikke et søfartsmuseum, men et skib ankret op i Prinsensgade 2.

For ikke så længe var der et opgør om museets kurs. Det var ude af kurs, kunne man læse i lokalavisen, skønt man på Tripadvisor kan finde 114 anmeldelser, hvoraf de 74 finder museet ”fremragende”, 35 finder det ”rigtigt godt”, mens kun 1 fandt det ”dårligt”, og det var formodentlig chefredaktøren på Fyns Amts Avis.

Søfartsmuseet blev anklaget for alt det, man normalt tillægger små steder på landkortet, selvtilstrækkelighed, selvtilfredshed, tillukkethed. Men

Søfartsmuseet er alt det modsatte, for det er jo ikke et museum, men et skib, og det gør, hvad skibe har gjort siden tidernes morgen, bevæger sig ud bag horisonten for at udforske verden. Når man træder gennem døren til museet, lukker man sig ikke ude fra verden, men det modsatte, træder ind i den. Og det er en stor verden, som sørejser altid er. Søfartsmuseet fortæller ikke kun om, hvem marstallerne er, men også om, hvem marstallerne har mødt på de syv verdenshave og fem kontinenter.

Det er jo ikke noget tilfælde, at Marstal hvert år holder en såkaldt Grollefest. Grolle er en forkortelse for grossenollike, som på landkrabbe-dansk betyder gråspurv. Marstallerne fejrer gråspurven, fordi de genkender sig selv i den. Vi er ligesom grollen, siger de. Os finder du alle vegne.

Det er sådan en gråspurv, Erik er, han er også alle vegne, på New Foundland eller Falklandsøerne, alt sammen i embeds medfør, for en museumsskipper, der ikke får søluft i lungerne passer ikke sit arbejde ordentligt.

Min yndlingsanekdote om marstallerne fik jeg fortalt af en brevueavler fra Ommel, som jeg mødte på Ærøskøbing-færgen dengang i den mørke middelalder, da Marstal måtte overleve uden sin egen færge. To marstallere kommer i dueavlerens ungdom, da han selvfølgelig var sømand, ind på et værtshus i Buenos Aires' berygtede havnekvarter. Eller rettere: De kommer ikke ind, de sparker døren op. ”Vi er fra Marstal,” siger de med høj røst. ”Er der nogen her, der skal have nogen på gummerne?”

Sådan er det også at træde inden for døren på Marstal Søfartsmuseum. Man får nogen på gummerne. Man får en kæberasler og en mindre hjernerystelse, men af den gode slags, hvor hjernen bliver rystet ud af vanetænkning og snæversyn, og det går op for en, hvor stor verden er.

For det er jo også sådan Marstal er, en lille by med en stor bys ånd og udsyn. Det er sådan, Erik selv er. Ingen taler så syngende marstalsk som han, ingen skråler så højt i De Småborgerlige, ingen bliver så opstemt af Riga Balsam, men ingen færdes heller med samme robuste hjemmevanthed på de store, pengestærke bestyrelses parketgulve blandt anonyme jakkesæt, når det gælder om at kradsse penge hjem til søfartsmuseet. Erik har A. P. Møller Fonden i sin bukselomme. Ellers ville vi ikke står her i dag på Eriksens plads, som egentlig burde hedde Eriks plads.

Der er ikke noget nostalgisk over Søfartsmuseet, ingen længsel efter en fortid, der for at blive fordøjelig altid må forskønnes. Tiderne var ikke bedre dengang. Havet krævede sin mand, men sømandslivet krævede også en familie, der tålte afsavn og tab. Det kunne være ensomt at være gift med en mand, der sjældent var hjemme, og som en dag måske brat blev borte for altid. Den nye kirkegård kalder vi den stadig, skønt den er fra 1895. Den har en nydelig allé, der ender blindt. De sidste træer står hjemløse på en græsmark. Kirkegården blev aldrig fyldt op. Alt for mange blev derude i den by, der i folkemunde kom til at hedde Enkernes By.

Jeg har somme tider tænkt over, hvad Erik ville have foretaget sig, hvis han havde levet i en anden tidsalder. Hvis han havde været viking, havde han helt bestemt erobret England og været en som Kong Knut, der lod sin tronstol bære ned i havstokken for at vise sine undersåtter, at nok havde han styr på riget, men havet adlød ham ikke, når han bød vandet trække sig tilbage. Havet har sin egen vilje. På havet er der ingen konger. Det ved enhver marstaller, og det er også derfor, at søfartsmuseet er lige så meget græsroddernes museum, som det er skipper Eriks.

Havde Erik levet på Columbus' tid, havde han nok ikke hørt til blandt Amerikas opdagere, for han havde haft travlt med noget, der var meget vigtigere, nemlig at grundlægge Marstal, der jo er nogenlunde lige så gammel som Amerika og spiller nogenlunde samme rolle i verdenshistorien.

I 1700-tallet havde han været Østersøens ubestridte smuglerkonge. Efter slaget på Reden, hvor Danmark mistede sin flåde til englænderne, var han blevet kaperkonge, og så havde Lord Nelson stået til en røvfuld.

Første Verdenskrig betød afslutningen på sejlskibenes æra. Marstal havde ikke kræfterne til at markere sig lige så stærkt i damp- og motorskibenes tidsalder, skønt kapitalen var der i H. C. Christensens rederi, der brat mistede sin ledelse i den spanske syge. Hvis ikke bare kapitalen havde været der, men også Erik, så havde det været et Marstal-rederi, der i dag var Danmarks største i stedet for A. P. Møller, og så ville Søfartsmuseet have fyldt hele Prinsensgade, et godt stykke af Kirkestræde og hele Kongensgade og alt derimellem, takket være den generøse Kromann Fond.

Det jeg prøver at sige er, at Søfartsmuseet i dets fyrre år med skipper Erik på broen i virkeligheden slet ikke har noget med fortiden at gøre. Det er i stedet levendegørelsen af den selvhjulpne ånd, der altid har holdt Marstal på benene. Det er ikke sådan direkte Eriks fortjeneste, at vi på trods af alle odds har kunne beholde navigationsskolen eller har fået færgen tilbage. Men det er det så alligevel. For hvis det ikke var for Søfartsmuseet, havde det været alt for nemt for marstallerne at glemme, hvem de er, og hvordan man rider selv de værste storme af. En bys overlevelse afhænger ikke kun af penge og bevillinger. Det afhænger også af den ånd, der driver den, og hvad det angår, har du spillet en enestående rolle, Erik, som vi kun kan give dig den allerstørste tak for.

Nu afmønstrer du. Du vil dog fortsat tørne til, men vente til klokken kvart over otte om morgenen i stedet for klokken kvart i otte, som du ellers har gjort i de sidste fyrre år, så pas nu på, at du ikke bliver helt usynlig.

Din afløser på broen er David Thygesen-Tashev, der har trådt sine søstøvler på Marstal Navigationsskole, sejlet ti år i Mærsk og så som noget helt vildt bestyret et vandrehjem i Skt. Petersborg. Enhver, der har været i Skt. Petersborg, ved, hvor vildt det er, men vilde steder er nok den bedste læreplads, hvis man skal drive det til noget i Marstal.

Det er jo umuligt at sige farvel til dig, Erik, for ordet farvel findes ikke i din ordbog. Så i stedet siger vi so long!

Og Ship Ohoy! til dig, David.

Kilde

Manuskript tilsendt fra taler

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Afskedstale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/carsten-jensens-tale-ved-erik-kromanns-afskeksreception>